

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ГАРІЧЕВА КАТЕРИНА АНДРІЇВНА

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК: 351.72
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ

(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

К. А. ГАРІЧЕВА

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи:

ЯКОБЧУК Валентина Павлівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

кандидат економічних наук, професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **ГАРІЧЕВА Катерина Андріївна**
допущена до захисту

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № _____ від «_____» _____ 2023 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор _____
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я та прізвище)

«_____» _____ 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **ГАРІЧЕВА Катерина Андріївна** захистив
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Настасія ПУГАЧОВА
(власне ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

ГАРІЧЕВА К. А. Удосконалення механізмів публічного управління економічною безпекою в умовах воєнного стану. – Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування – Поліський національний університет, Житомир, 2023 р.

Ця кваліфікаційна робота присвячена удосконаленню механізмів публічного управління економічною безпекою в умовах воєнного стану. Дослідження включає аналіз принципів та пріоритетів економічної безпеки в умовах воєнного стану, оцінку потенційних загроз та ризиків, які виникають у цих умовах, а також аналіз діючих інституційних механізмів управління економічною безпекою.

В третьому розділі визначено основні результатами дослідження - конкретні пропозиції щодо удосконалення механізмів публічного управління економічною безпекою в умовах воєнного стану.

Робота базується на теоретичному аналізі наукової літератури, законодавства та міжнародного досвіду в галузі економічної безпеки та управління кризовими ситуаціями.

Ключові слова: економічна безпека, система захисту економічної безпеки, воєнний стан.

SUMMARY

HARICHEVA K. Improving the mechanisms of public management of economic security in the conditions of martial law. - Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 281 - Public management and administration - Polish National University, Zhytomyr, 2023.

This qualifying work is devoted to the improvement of the mechanisms of public management of economic security in the conditions of martial law. The study includes an analysis of the principles and priorities of economic security in the conditions of martial law, an assessment of potential threats and risks that arise in these conditions, as well as an analysis of the current institutional mechanisms for managing economic security.

In the third section, the main results of the research are determined - specific proposals for improving the mechanisms of public management of economic security in the conditions of martial law.

The work is based on a theoretical analysis of scientific literature, legislation and international experience in the field of economic security and crisis management.

Key words: economic security, economic security protection system, martial law.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ	8
1.1. Безпека як категорія публічного управління	8
1.2. Інституційне забезпечення економічної безпеки	9
1.3. Управління економічною безпекою в умовах невизначеності	10
Висновок до розділу.....	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАГРОЗАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	13
2.1. Характеристика основних складових системи економічної безпеки України	13
2.2. Оцінка механізмів управління загрозами економічної безпеки України.	14
2.3. Сучасні проблеми управління економічною безпекою в умовах воєнної агресії.....	15
Висновок до розділу.....	17
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	19
3.1. Імплементція світового досвіду управління економічною безпекою в умовах воєнної агресії.....	19
3.2. Шляхи посилення ролі міжнародних інституцій в забезпеченні економічної безпеки України.....	23
3.3. Роль уряду в модернізації системи економічної безпеки України в умовах воєнного стану	27
Висновок до розділу.....	28
ВИСНОВОК.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:.....	34
ДОДАТКИ.....	38

ВСТУП

Актуальність дослідження. Підтримка економічної безпеки (далі – ЕБ) країни це гарантія незалежності країни, стабільних стосунків з іншими державами. Стійка «еволюція» національної економічної системи тісно пов'язана ЕБ. Тому забезпечення високо рівня ЕБ є одним з найважливіших завдань державної влади. Актуальність теми дослідження полягає у пришвидшенні процесів глобалізації, діюча інтеграція України в системах всесвітніх зв'язків і демартизація ринкових економічних відносин, а також криміналізація суспільства, як наслідок – поява суспільних загроз під час воєнного стану.

Теоретико-методологічна основа дослідження: в контексті наукових теорій проблематики публічного управління ЕБ держави, нормативно-правовим підґрунтям публічного управління в ЕБ, функцій держави в забезпеченні ЕБ стали праці вітчизняних вчених: З. В. Гбур, К. О. Утенкової, Ю. В. Гаруст, І. В. Кахір, О. М. Виходцевої, В. Л. Ортинського, І. В. Шевчук, але чітке та закріплене визначення терміну «економічна безпека» відсутнє та потребує гострої необхідності корегування функцій публічного управління в цій сфері.

Метою дослідження є маніфестація значення ЕБ України на сучасному історичному етапі, знаходження новітніх проблем покращення публічного управління в сфері ЕБ України, пошук найефективніших методів вирішення даних проблем.

Згідно з дослідженнями було поставлено наступні завдання:

- окреслити науково-теоретичні відомості про ЕБ держави;
- проаналізувати системи управління національною безпекою держави;
- визначити загрози ЕБ під час воєнного стану(далі – ВС);
- виокремити шляхи вдосконалення управління ЕБ держави в умовах ВС.
- проаналізувати правову та нормативну бази, які забезпечують ЕБ держави.

Суб'єкти підтримання ЕБ це органи державного та місцевого рівня

законодавчої та виконавчої влади (міністерство, відомство, правоохоронний орган, комерційні та некомерційні інститути громадського суспільства, окремі громадяни, які забезпечують захист об'єктів ЕБ. Об'єкти це те, що на пряму потребує захисту і на що спрямовані безпекозабезпечуючі заходи. Відмітимо, що ЕБ держави має як особистий об'єкт – економічну (фінансову) систему, так і об'єкти, схожі з іншими можливими сферами: соціальною, інформаційною, культурною, енергетичною та інші.

Об'єктом дослідження виступає публічне управління ЕБ України.

Предметом дослідження є механізм публічного управління загрозами ЕБ України.

Методами дослідження виступають класичні наукові підходи і методології системних аналізів безпекових питань. В роботі застосували інструменти порівнянь, аналогій, метод індукції та дедукції, моделювання, моніторинг та оцінювання досвіду механізмів реалізації політики держави в сфері економічної безпеки.

Інформаційна база дослідження: теоретичні висновки ґрунтуються на аналізі фахової преси, нормативних документів, відомчих матеріалів, вивченні наукової літератури. Вагому частину допомоги надали статистичні щорічники та статистичні спостереження.

Практичне значення роботи полягає в тому, що покращення механізмів публічного управління дозволяє забезпечити ефективний контроль за розподілом ресурсів, виробництвом та постачанням стратегічних товарів і послуг, а також розвитком внутрішнього ринку. Це допомагає забезпечити стійкість економіки, знизити негативний вплив воєнних дій на населення та забезпечити важливі потреби національної безпеки. Удосконалення механізмів публічного управління також сприяє підтримці довіри бізнесу та інвесторів, що є важливим у воєнний період. Забезпечення прозорості, стабільності та прогнозованості в управлінні економікою допомагає залучити інвестиції, підтримати функціонування підприємств і зберегти робочі місця – то ж це і є практичним значенням даної роботи.

Авторка вже викладала свої ідеї в наступних публікаціях: «Методи управління ризиками та загрозами в системі економічної безпеки України» *Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації*: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 23 червня 2020 року. Житомир : ЖНАЕУ, 2020. – С. 279–282.; «Оцінка діяльності бюро економічної безпеки України» *Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації*: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 23 червня 2021 року. Житомир, 2021. – С. 26–30.; «Напрями вдосконалення управління економічною безпекою держави в умовах сучасних глобальних викликів» *Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ*. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з дистанційною участю, 24 березня 2021 року. Херсон, С. 15–18.

Структура та обсяг роботи: вступ, 3 розділи викладення основного матеріалу, загальні висновки, використані джерела, додатки. Загальний обсяг – 48 сторінок. Список використаних джерел складає 31.

РОЗДІЛ 1.

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ

1.1. Безпека як категорія публічного управління

Про безпеку люди почали говорити ще з початку їх існування. Так, найперші згадки зафіксовані у книзі Псалмів, у книзі пророка Ісаї, у книзі пророка Іезекиїла та в багатьох інших книгах Заповітів Біблії. Найближче до розуміння суті «безпеки» має його сутність, яка в більшості мов має великий діапазон пояснення. Під безпекою також розуміють стан опори в іншому суб'єкті або «протилежність загрози». Тобто, безпека має в собі відсутність загрози.

Схожі слова зі словом «безпека» можуть коливатися від слів з негативним значенням до слів позитивних. Зазначимо, що у СНТ (словнику новітніх технологій) першим в розділі «Економіка і бізнес» можна побачити визначення «безпеки» (від англ. insurance – страховка) – гарантія отримання компенсації, якщо виникла небажана для застрахованих особи чи підприємства ситуації, передбаченою страховим договором.

Сьогодні, можливо, як ніколи, важливість питання безпеки є однією з перших. Постійні перетворення світу стали причиною докорінної зміни уявлень про безпеку, але перетворилися на поштовх до потужного переосмислення важливості безпеки серед ієрархії потреб людини, управлінських суб'єктів, регіонів, держав та планети загалом. Початкові намагання створення дисципліни, яка вивчає безпеку, з'явилися через появу та перетворення умов життя, що створювалися в світі, видані в наукових роботах на початку 1989 р.. У ХХ столітті з'явилась ціла лінія наукових праць, виокремлюючих проблемами підтримання безпеки у зв'язку збільшення тероризму у світі. Над цими питаннями працювали О. Г. Арбатов, О. М. Хлобустов, І. І. Козловський і В. О. Ніконов, В. І. Лутовінов й І. Н. Панін та ін. Сумним і, одночасно, уже

повсякденним, прикладом загроз цього виду став терористичний акт, здійснений 11.09.2001 р. у США. Нова ера «після 11 вересня» відображалася у терактах 23.10.2002 р. у Театральному центрі Москви, 11.03.2004 р. у мадридській електричці, 01.09.2004 р. у школі Беслана (Додаток А).

В 2013 році в 24 країнах були теракти, в яких загинули майже 50 осіб. Ще 75 країн світу намагалися не допустити тероризм на своїй території. Україна серед цих країн, найбільш постраждалих від тероризму, займає 51 місце серед 162. Агресія РФ проти нашої держави з 2014 року є глобальним терактом геополітичного характеру. Отже, перетікання історичних подій, що є причиною глобальних змін суспільства робить проблему безпеки надважливою та епохальною.

1.2. Інституційне забезпечення економічної безпеки

Інституційне забезпечення економічної безпеки включає створення та розвиток спеціалізованих органів, законодавчої бази, регуляторів та механізмів, які забезпечують функціонування економічної системи та захищають її від загроз і ризиків.

Основні аспекти інституційного забезпечення економічної безпеки включають:

Законодавство і нормативна база. Розроблення та впровадження законів, правил, постанов, які визначають юридичні кордони для забезпечення економічної безпеки. Це може включати законодавство щодо контролю за експортом стратегічних товарів, захисту інтелектуальної власності, боротьби з корупцією та фінансовими злочинами [1].

Спеціалізовані органи. Створення органів управління економічною безпекою, які мають компетенцію у сфері контролю, нагляду та координації діяльності, пов'язаної з економічною безпекою. Це можуть бути міністерства, відомства, комітети, агентства або спеціальні уповноважені органи [2].

Фінансовий сектор. Розвиток інститутів фінансового сектору, таких як банки, страхові компанії, фондові біржі, регулятори фінансового ринку, які забезпечують стабільність та надійність фінансової системи [3].

Моніторинг та аналіз. Системи збору та аналізу інформації про загрози та ризику для економічної безпеки, включаючи системи раннього попередження, створення баз даних, аналітичні центри та інші інструменти [4].

Міжнародне співробітництво. Розроблення та підтримка міжнародного співробітництва в галузі економічної безпеки, у тому числі участь у міжнародних організаціях, підписання міжнародних угод та спільних ініціатив [5].

Інституційне забезпечення економічної безпеки відіграє ключову роль у створенні стійкої, захищеної та конкурентоспроможної економіки, яка може ефективно відповідати на виклики воєнного стану та забезпечувати стійкий розвиток країни.

1.3. Управління економічною безпекою в умовах невизначеності

Економічна безпека має вирішальний вплив на країну та її економіку. Розвиток державного управління економічною безпекою стає важливим завданням для країни з кількох причин (Додаток А).

По-перше, економічна безпека є передумовою для стабільного розвитку країни. Коли економіка країни захищена від зовнішніх і внутрішніх загроз, створюються сприятливі умови для залучення інвестицій, розвитку підприємництва та підвищення рівня життя населення. Ефективне управління економічною безпекою дозволяє країні реалізувати свій економічний потенціал та забезпечити стійкість макроекономічних показників, таких як інфляція, безробіття та державний борг (Додаток Б).

По-друге, економічна безпека є важливим фактором в питаннях національної безпеки. Нестабільність економічної ситуації може створити

соціальні напруження, зростання безробіття та нерівності, що може призвести до політичної та соціальної нестабільності. Управління економічною безпекою допомагає запобігти таким наслідкам, зміцнюючи сталість і стійкість економічної системи.

По-третє, розвиток державного управління економічною безпекою сприяє зміцненню ролі держави в регулюванні економіки та формуванні сприятливих умов для бізнесу. Ефективне державне управління дозволяє створити правову та інституційну базу для економічного розвитку, впровадження інновацій, підтримки малого та середнього бізнесу та розвитку конкурентоспроможності. Важливою складовою ефективного управління економічною безпекою є боротьба з корупцією, створення рівних умов для всіх гравців ринку та розробка ефективної фінансової політики.

В цілому, розвиток державного управління економічною безпекою є важливим для забезпечення сталості та стійкості економічної системи країни, залучення інвестицій, розвитку підприємництва та покращення якості життя населення. Це також сприяє зміцненню національної безпеки та ролі держави в економічному розвитку.

Висновок до розділу

У розділі «Науково-теоретичне обґрунтування управління економічною безпекою держави» було проведено детальний аналіз основних аспектів управління економічною безпекою та його впливу на державу та економіку. Засновуючись на різноманітних теоретичних концепціях та практичних дослідженнях, було встановлено наступні висновки:

Економічна безпека є важливим аспектом розвитку будь-якої держави. Вона створює стійкі умови для економічного зростання, залучення інвестицій та підвищення рівня життя населення.

Управління економічною безпекою є складним процесом, який вимагає

комплексного підходу та впровадження стратегічних заходів. Це включає аналіз економічного стану та потенціалу держави, розробку стратегічних цілей та заходів, використання різних інструментів та механізмів управління.

Ефективне управління економічною безпекою сприяє стійкості економічної системи країни, залученню іноземних інвестицій та зростанню національного виробництва. Воно також сприяє забезпеченню соціального захисту, зменшенню нерівностей та поліпшенню якості життя населення.

Науково-теоретичне обґрунтування управління економічною безпекою є важливою складовою розвитку державного управління. Воно допомагає формувати стратегічні підходи, визначати пріоритети та розробляти ефективні політики та програми для забезпечення економічної безпеки.

У цьому розділі було показано, що економічна безпека є необхідною умовою стабільного розвитку держави. Існує потреба у систематичному підході до управління економічною безпекою, враховуючи складні економічні та політичні виклики. Державне управління має грати ключову роль у формуванні стратегічних заходів та реалізації політик, спрямованих на забезпечення економічної безпеки держави. Подальше наукове дослідження та розвиток цієї області є критичним для забезпечення стійкого економічного розвитку та процвітання країни.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАГРОЗАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

2.1. Характеристика основних складових системи економічної безпеки України

При дослідженні системи ЕБД зазначимо, що в останнім часом вчені неодноразово намагалися визначити «коріння» поняття «система». Але, все ж таки, система є сукупністю розміщених у зазначеній послідовності, у належному встановленому порядку компонентів, яка має об'єднуючі ознаки; сукупність, де входять якісь елементи, одиниці, частини, інтегрованих за спільними властивостями, призначенням, або будов, структур, що становлять узгодженість закономірно розміщених частин [6].

Розглядаючи ЕБД як систему на теоретичному рівні, слід зазначити, що основним завданням тут є визначення поняття «система ЕБ». Аналіз широкого спектру наукових досліджень на цю тему вченими та експертами показує відсутність консенсусу щодо визначення «системи ЕБ».

Система економічної безпеки держави має багато характеристик, таких як стабільність, адаптивність, інертність, накопичення, незалежність, здатність до саморозвитку, цілеспрямованість, суперечливість, керованість і випадковість. У результаті їх дослідження та доповнення можна сказати, що ця категорія є багатоструктурною та багатоаспектною (Додаток В) [7].

Метою системи економічної безпеки є підтримка нормального функціонування економіки, виявлення та вирішення ризиків, захист економічних інтересів особи, суспільства, сім'ї та країни, реалізація соціально орієнтованої економічної політики. Слід зазначити, що система ЕБ повинна відповідати наступним основним вимогам:

- діють у межах, встановлених законом;
- забезпечити надійний захист національних інтересів;

- вчасно передбачати та уникати загроз ЕБ;
- ефективно функціонувати в нормальних і особливих умовах;
- законодавча, виконавча і судова влада мають чітку структуру і розподіл функцій;
- відкритість і прозорість у необхідних межах діяльності відповідних установ у даній системі [8].

ЕБД залежить від стану економічних відносин, рівня розвитку продуктивних сил (стимулювання розширеного відтворення, підвищення народногосподарської самостійності, доходів і рівня життя громадян), НТП та її застосування в різних галузях народного господарства (Додаток Г) [9].

Основою сталого розвитку, національного економічного зростання, забезпечення національної економічної незалежності тощо є створення та впровадження системи ЕБД та розробка превентивних і реагуючих заходів для забезпечення належного рівня управління ЕБД на всіх рівнях, комплексної оцінки. рівнів економічної безпеки (Додаток Г) [10].

2.2. Оцінка механізмів управління загрозами економічної безпеки України

«У Методиці розрахунку рівня ЕБ України від 02.03.2007 р. ЕБ – це такий рівень економіки країни, при якому зберігається сталість «економіки до внутрішніх та зовнішніх загроз і здатність задовольнити потреби осіб, сімей, соціуму та країни [11]».

«Відповідно до Методичних рекомендацій, які стосуються розрахунків рівня ЕБ України від 29.10.2013, економічна безпека є станом національної економіки, коли зберігається стійкість до загроз усіх видів, забезпечується висока конкурентоспроможність серед економік світу і характеризується здатністю національної економіки до стабільного та збалансованого розвитку. Зазначимо, що в методичних рекомендаціях від 29.10.2013 змінюється акцент

від задоволення потреб осіб, сімей, соціуму та країни в напрямок забезпечення конкурентоспроможності серед економік світу та стабільного розвитку. Революція гідності стала причиною розробки пакету проектів Стратегії сталого розвитку України до 2030 р.. Методика розрахунку рівня ЕБ України була створена для визначення рівня економічної безпеки України як основної складової НБ держави і передбачає переліки основних показників рівня ЕБ України, їх «оптимальні, порогові та граничні значення, а також методи обрахунку інтегрального індексу ЕБ (Додаток Д) [12].

«Індикатори стану ЕБ України, їх характеристичні значення розроблено для оцінки стану ЕБ України через аналіз кожної складової (Додаток Е) [13].»

«Відбір множини індикаторів відбувався з урахуванням досвіду інших країн та наукових робіт українських вчених. Періодичність аналізу систем індикаторів та їх характеристичних значень через зміни в національній і світовій економіках відбувається не рідше, ніж 1 раз на 2 роки, частіше – у разі необхідності. Інтегральний індекс ЕБД вираховується ієрархічно: на нижньому рівні – індекси різних сфер економіки, на верхньому – загальний індекс. [14]»

«Так само ієрархічно можуть вираховуватися індекси загальних сфер, зокрема це може стосуватися фінансової безпеки, складовими якої є бюджетна, валютна, боргова тощо. (Додаток Є) [15]»

2.3. Сучасні проблеми управління економічною безпекою в умовах воєнної агресії

Військові дії на території України завдали значної шкоди економічній безпеці країни. Сьогодні нестабільність економічної системи держави вимагає пошуку нових шляхів подолання викликів, зумовлених новою реальністю функціонування суб'єктів господарювання, перегляду механізмів регулювання економічних процесів, адаптації до сучасних реалій та зосередження ресурсів на забезпеченні економічної безпеки, насамперед воєнної.

Перш за все, слід зазначити, що сутністю економічної безпеки є стан економіки, який дозволяє забезпечити стійке економічне зростання, а рівень економічної безпеки залежить від ефективності заходів, прийнятих на державному рівні, які спрямовані на забезпечення сталого економічного розвитку та захист існуючого стану.

Основними загрозами економічній безпеці України в довоєнний період були високий державний борг, високий рівень корупції, що робив інвестиції менш привабливими, та відтік кваліфікованих кадрів.

До військового вторгнення основним завданням економічної безпеки був захист внутрішнього ринку, фінансової системи країни та підтримання збалансованого торговельного та інвестиційного балансу; після російського вторгнення основним завданням став захист наявних ресурсів та промислового потенціалу країни від дій агресора.

У перші тижні після російського вторгнення економіка була «заморожена», але вже через місяць майже всі суб'єкти господарювання змогли поступово підтримувати певну рівновагу, зосередившись на стабілізації макроекономічних показників. Припинення економічної активності в національній економіці призвело до втрати попередніх рівнів доходів, скорочення рівня витрат на військовий сектор економіки, значного скорочення виробничого потенціалу та збільшення внутрішньої трудової міграції в країну та за її межі.

Окупація території, військові дії, ліквідація цивільних підприємств, руйнування промислового сектору, проблеми зі збутом виробленої продукції, порушення логістичного ланцюга, скорочення робочої сили та населення в цілому зумовили необхідність термінових змін, необхідних для захисту української економіки. Іншою важливою проблемою є значна втрата соціального та людського капіталу.

Тому сьогодні національна економіка потребує підтримки та ефективних змін у сфері планування післявоєнного економічного розвитку. На сьогодні вже прийняті зміни в національній податковій системі на період воєнного стану та

післявоєнний період, що включають податкові стимули для великого та середнього бізнесу та податкові пільги для малого та середнього бізнесу. Це не матиме суттєвого впливу на темпи зростання національної економіки чи макроекономічні показники, але дозволить підприємствам відновитися після значних втрат активів. Крім того, уряд розпочав програму з переміщення підприємств з окупованих та конфліктних зон у західну частину країни, надаючи допомогу у перевезенні майна та пільги по оренді, і на сьогоднішній день вже переміщено понад 500 підприємств [16].

Таким чином, ситуація, що склалася, ставить нові виклики економічній безпеці країни, яка вже тривалий час протистоїть нестабільності та негативним тенденціям в національній економіці. Державне регулювання економічної безпеки має ґрунтуватися насамперед на детальному аналізі існуючих проблем та шляхів їх подолання, а також на розробці оперативних заходів для відновлення та подальшого розвитку довоєнного стану економіки.

Висновок до розділу

Розділ «Аналіз механізмів публічного управління загрозами економічної безпеки України» надав детальний огляд основних загроз, з якими стикається економічна безпека України, а також вивчив різні механізми публічного управління, які використовуються для протидії цим загрозам. Засновуючись на аналізі, можна зробити наступні висновки:

Україна стикається з різноманітними загрозами економічної безпеки, включаючи корупцію, недостатню регуляторну політику, втрату конкурентоспроможності, низьку інноваційність, непрозорість фінансових операцій, кібератаки та інші.

Публічне управління відіграє ключову роль у протидії цим загрозам. Державні органи повинні розробляти та впроваджувати ефективні стратегії та політики, спрямовані на запобігання та усунення загроз економічній безпеці.

Успішне публічне управління вимагає наявності ефективних інституційних механізмів, які забезпечують координацію, моніторинг та контроль за виконанням стратегій та політик з економічної безпеки. Необхідно розвивати механізми громадського контролю та залучення громадськості до прийняття рішень.

Важливо забезпечити взаємодію та співпрацю між різними галузями управління, включаючи державні органи, бізнес-сектор, громадські організації та академічну спільноту. Тільки шляхом спільних зусиль можна досягти значущих результатів у забезпеченні економічної безпеки.

Аналіз механізмів публічного управління загрозами економічної безпеки України підкреслює необхідність постійного вдосконалення системи управління та розробки ефективних заходів для протидії загрозам. Це важлива передумова для стабільного економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення довгострокової економічної безпеки України.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Імплементация світового досвіду управління економічною безпекою в умовах воєнної агресії

Досвід ЄС свідчить, що забезпечення економічної безпеки має вирішальний вплив на забезпечення чіткого позиціонування держави у глобальному світі, що відповідає її геополітичному значенню та потенціалу. Саме тому сьогодні інкорпорація досвіду забезпечення економічної безпеки країн ЄС у зовнішню політику України має стати одним із пріоритетів не лише з точки зору досягнення національної економічної стійкості та ефективності, а й з точки зору довгострокової стратегії розвитку держави [16].

В ЄС термін «економічна безпека» стосується позиції ЄС у системі економік усього світу. Кожна країна-член ЄС окремо має набагато менше економічних ресурсів, ніж інші розвинені країни та країни, що розвиваються. Вони мають лише синергію, досягнуту завдяки взаємному обміну ресурсами, здатності ЄС забезпечити високий рівень економічної безпеки та конкурентоспроможності. Кінцевим завданням розвитку ЕБ в ЄС є створення повністю інтегрованої Європи, в якій всі держави-члени мають однаковий рівень життя.

«Більшість країн ЄС у своїх національних доктринах визначають головними завданнями безпекової політики розвиток європейської інтеграції та зміцнення європейського простору стабільності шляхом проведення активної політики сусідства з країнами Східної Європи, Південного Кавказу, Центральної Азії та Середземноморського регіону. Проте, на нашу думку, концепцію економічної безпеки Європейського співтовариства слід розглядати значною мірою в рамках економічної безпеки окремих держав, національних доктрин, програм та концепцій національної безпеки [17]».

У Німеччині немає окремого законодавчого акту, присвяченого концепції економічної безпеки. На практиці державна доктрина економічної безпеки реалізується насамперед через законодавство, яке регулює найважливіші сфери ринкової діяльності та наділяє державу важливими контрольними функціями. Тому основні інтереси держави у сфері національної безпеки, включаючи її економічну складову, виражаються у формі офіційних директив Міністерства оборони.

Німеччина розглядає ЕБ як підтримку економічного та соціального прогресу, демократизацію Європи та світу, захист від економічних загроз, а також забезпечення свободи торгівлі та доступів до сировини і ринку у глобальній економічній системі. Що стосується внутрішнього економічного розвитку, то метою є забезпечення стабільного економічного розвитку країни та матеріального і морального добробуту її громадян. У сфері зовнішньоекономічного розвитку основна увага приділяється стабілізації та покращенню ринку збуту, враховуючи експортну орієнтацію економіки [18].

«У Франції основним державним документом, що стосується окремих положень економічної безпеки, є Закон про національну безпеку (1964 р.). У широкому розумінні економічна безпека забезпечується всім інструментарієм економічного регулювання. З цією метою в процесі прийняття економічних рішень Франція використовує критерії, пов'язані зі зниженням вразливості економічної системи та збереженням економічної основи незалежної зовнішньої політики. До таких критеріїв належать усунення серйозних диспропорцій у рівні економічного розвитку суб'єктів, недопущення надмірної зовнішньої залежності у найважливіших галузях економіки та мінімізація ризиків, пов'язаних із зовнішньою залежністю [19]».

Безпекова політика Великої Британії тісно пов'язана з оборонною політикою. Обидві базуються на оцінці національних інтересів і реалізуються через їх захист. В економічній сфері «національний інтерес» визначається як економічні інтереси суспільства в цілому, що мають пріоритет над іншими формами суспільних інтересів[20].

«Поділ загроз національній економічній безпеці на зовнішні та внутрішні, а також їх ранжування за ступенем важливості та ймовірності настання дозволяє зосередити зусилля на прогнозуванні та запобіганні найбільш небезпечних з точки зору національної економічної безпеки ризиків. Слід зазначити, що уряди традиційно покладалися на приватний сектор у запобіганні економічним загрозам і надавали йому максимальну підтримку. Крім того, в країні існує розгалужена мережа інституцій, які забезпечують ефективну взаємодію між парламентом, урядом та великим бізнесом у формуванні та реалізації рішень, пов'язаних з економічною безпекою країни. Це, зокрема, такі організації, як Конфедерація британської промисловості та Східноєвропейська торгова рада, а також низка професійних організацій, що представляють інтереси промисловості та підприємців [21]».

«В Іспанії концепція економічної безпеки розглядається значною мірою в контексті економічної безпеки Європейського співтовариства в цілому. При цьому створена ефективна система забезпечення національних інтересів в економічній сфері. Підставами для цього є гнучка законодавча та нормативно-правова база, чітке розмежування компетенцій міністерств і відомств у реалізації нормативно-правових актів, пов'язаних з економічним розвитком, наявність законодавчо затверджених програм економічних пріоритетів на кожному етапі розвитку (що в принципі має виключати можливість роздачі адресних пільг) [22]».

Важливе місце в системі гарантування економічного добробуту та сталого розвитку країни посідає ретельно розроблене законодавство щодо визначення пріоритетних галузей промисловості країни, які перебувають під захистом протекціоністських заходів, регулювання процедур стимулювання інвестицій, грошово-кредитного контролю та акціонерних товариств [23].

В Італії влада намагається приділити більший акцент зовнішньоекономічній експансії, яка виконується через економічні та технологічні зв'язки між Італією та іноземними партнерами. Найбільш перспективними з них є країни ОЕСР та країни, що розвиваються в Африці,

Азії та Латинській Америці. Також підкреслюється присутність Італії за кордоном через розвиток міжнародної промислової кооперації та, подібно до Німеччини, диверсифікацію джерел енергії [24].

Аналізуючи досвід західноєвропейських країн, таких як Нідерланди, Бельгія, Данія, Люксембург, Швейцарія, у забезпеченні економічної безпеки, основним завданням для забезпечення національних інтересів є підтримка сталого економічного розвитку економіки згідно з конкурентними умовами на світових ринках. Ці країни не можуть суттєво вплинути на формування структури світових економік, тому вимушені пристосуватися до глобальної економічної кон'юнктури та змінювати існуючу структуру і темпи розвитку своїх національних економік. Водночас, так звані «малі країни» ЄС поставили собі за стратегічну мету формування ефективної структури та спеціалізації своїх економік [25].

На початку 1990-х років такі країни як Чехія, Польща, Словаччина та країни Балтії обрали майже ідентичні моделі економічної безпеки. Ця модель включала такі дії, як оцінка геополітичної ситуації в регіоні, визначення векторів і стратегій розвитку, побудова і реалізація моделей дій, у тому числі економічних блоків, відповідно до домінуючих тенденцій регіональних і глобальних еволюційних процесів, ув'язка основних кількісних і якісних показників розвитку зі світовими і регіональними стандартами, корекція курсу економічних реформ. До основних загроз економічній безпеці цієї групи можна віднести економічну відсталість регіону ЦСЄ від західноєвропейських країн, труднощі переходу до ринкової економіки, проблеми становлення демократії та ринкових інститутів, а також обмеження на імпорт стратегічно важливої сировини в деяких країнах, таких як Польща [26].

Загальна характеристика стану розвитку сектору ЕБ дозволяє виділяти більш менш стабільні та працюючі економічні системи (Великобританія, Італія, Іспанія, Нідерланди, Німеччина та Франція). Влада цих країн зосереджена переважно на підвищенні ефективності економіки та одночасному збереженні рівня особистої економічної безпеки громадян; для нових країн-членів ЄС

(Болгарія, Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина, Чехія) характерні реформи «першого покоління» (реструктуризація та реінтеграція) та перебувають на завершальній стадії розвитку. інтеграція) і перебувають на завершальній стадії реформування своїх структур безпеки [26].

Аналіз підходів до забезпечення економічної безпеки в Європейському Союзі показує, що рівень безпеки залежить від багатьох факторів. Щоб не потрапити в становище держави без незалежного економічного майбутнього, Україні необхідно проводити цілеспрямовану роботу з подолання економічної кризи, запобігання реальним загрозам та боротьби з корупцією і кримінальними елементами в економіці. У зв'язку з цим дуже важливо не тільки розуміти сутність ЕБ на кожному рівні (міжнародний, національний, регіональний та індивідуальний), але й вжиття керівними органами конкретних заходів для покращення рівня ЕБ України до європейського [26].

Звичайно, адаптація зарубіжного досвіду до українського контексту є дуже трудомістким процесом і не означає копіювання всієї системи регулювання, а лише поступове впровадження окремих елементів, інструментів, методів і програм. Запозичення іноземного досвіду має відбуватися на основі схожості завдань, цілей та пріоритетів національних стратегій. Використовуючи системний підхід та порівняльний аналіз, слід враховувати рівень економічного розвитку, розвиток структур управління та забезпечення і контролю безпеки (Додаток Ж) [26].

3.2. Шляхи посилення ролі міжнародних інституцій в забезпеченні економічної безпеки України

Дані, які представило Міністерство економіки в Україні, стан ЕБ України до 2014 року погіршувався, а її рейтинг коливався від «незадовільного» до «небезпечного». Для протидії зростаючим загрозам економічній безпеці було прийнято низку нормативних документів та надзвичайних заходів, які були

затверджені Президентом України 6 травня 2015 року. Стратегія національної безпеки України принципово відрізнялася від попередніх тим, що проголосила інтеграцію України до ЄС і НАТО однією з головних цілей, а на тлі російської агресії визначила широкомасштабну корупцію та деградацію державних службовців найбільшою загрозою національній безпеці України [27].

Підписання «Угода про асоціацію між Україною та ЄС» (2014 рік) й набуття чинності її економічної частини 1 січня 2016 року створило зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, переорієнтувало український експорт зі сходу на захід, надало режим найбільшого сприяння для доступу українських товарів на ринок ЄС, викоринило корупцію зміцнив, захистив права споживачів, збільшив інвестиції в українську промисловість та сільське господарство, і, перш за все, сприяв зміцненню співпраці в економічному секторі, зближуючи Україну та ЄС на основі європейських стандартів. 21 червня 2018 року прийняли ЗУ «Про національну безпеку України», визнав інтеграцію України в політичний, економічний, безпековий та правовий простір ЄС та набуття членства в ЄС фундаментальним інтересом України. Він також закріпив захист людини як мету державної політики у сфері національної оборони та став основою для прийняття 14 вересня 2020 року «Стратегія національної безпеки України «Безпека людини - національна безпека» – першої стратегії, прийнятої на основі відповідного закону. Стратегія національної безпеки вперше визначила життя, здоров'я, честь і гідність людини як найвищі цінності та закріпила розуміння прямого зв'язку між життям людини та національною безпекою. Також вперше визначено три принципи державної політики у сфері національної безпеки: стримування, стійкість та взаємодія. Стратегія національної безпеки України окреслює її складові та має бути підтримана ще 15 стратегічними документами, включаючи Стратегію економічної безпеки. Стратегія економічного розвитку до 2025 року, ухвалена вперше Указом Президента України від 11 серпня, визначає цілі та пріоритети національних інтересів у сфері ЕБ. Вона визначає шляхи їх досягнення, найважливішими з яких є сталий економічний розвиток, початок інтеграції України в простір

економіки європейських країн та розвиток співробітництва з іншими країнами [28].

Таким чином, вищезазначені нормативно-правові акти принесли позитивні зміни у подоланні напруженості, що виникає внаслідок загроз економічній безпеці України. Цьому також сприяли інституційні зміни. На додаток до Національної антикорупційної служби України, створеної у 2016 році для боротьби з корупційними правопорушеннями, що загрожують державній безпеці, у 2017 році у складі РНБО було створено Службу з питань економічної, соціальної та енергетичної безпеки. А 28 січня 2021 року набув чинності Закон України «Про Службу економічної безпеки України», яка виконує аналітичні завдання, пов'язані з оцінкою загроз економічній безпеці держави [28].

У контексті забезпечення зовнішньої ЕБ України нових вимірів та ступенів реалізації набула економізація української дипломатії, що призвело до створення Директорату економічної дипломатії, Бюро ЄС-НАТО та Ради експортерів та інвесторів при Міністерстві закордонних справ України та окремо. Національного експортно-кредитного агентства, що знайшло своє втілення під час створення «Експортна стратегія України на 2017-2021 роки», яка була затверджена у грудні 2017 року [28].

Слід зазначити, що завдяки трансформації громадянського суспільства після Революції Гідності громадянське суспільство стало активним актором, який впливає на всі сфери життя суспільства. Після прийняття Закону України «Про публічні консультації» консультації, експертизу, оцінку та пропозиції щодо забезпечення економічної безпеки України здійснюють Рада зовнішньої політики «Українська призма», Агентство економічного розвитку та Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, Вплив Уряду на прийняття рішень лише посилюється [28].

«Однак прийняті законодавчі та інституційні заходи лише частково покращили стан економічної безпеки: станом на 2019 рік рівень економічної безпеки в Україні становить 43 % від оптимального значення, а в першому

півріччі 2020 року, згідно з розрахунками, здійсненими за методичними рекомендаціями Міністерства економіки України, лише 41 % від оцінюється як «незадовільний». А стан складових системи економічної безпеки, зокрема фінансової безпеки – 39 % і 38 %, інвестиційної та інноваційної – 31 % і 29 %, макроекономічної безпеки – 45 % і 39 %, перебуває на межі оцінки «небезпечний» [29]».

Хоча існують зовнішні причини погіршення економічної безпеки України, такі як вплив гібридної війни між Росією та Україною на ціни українських активів, зростання інфляційних ризиків та відтоку капіталу, карантинні заходи, запроваджені в Україні та світі у зв'язку з поширенням COVID-19. Внутрішні причини є вагомими і багато з них мають хронічний характер, такі як дефіцит бюджету та високий борг, зношеність основних фондів, критично низький рівень іноземних інвестицій, диспропорції на ринку праці та в національній структурі населення. Крім того, небезпека завершення будівництва газопроводу «Північний потік-2», демографічні проблеми, подальше зростання трудової міграції та загострення внутрішньополітичної боротьби доводять взаємозв'язок і взаємозалежність усіх секторів безпеки, в тому числі й економічного [29].

«У 2021 році Рада міністрів України відзвітувала про низку успіхів у соціально-економічному розвитку країни: системне підвищення пенсій, «безвіз» з ЄС, перевиконання доходів державного бюджету на 5 %, збільшення золотовалютних резервів до дев'ятирічного максимуму – 31 614 млн доларів США, рекордний врожай зернових. Незважаючи на рекордні врожаї зернових та рекордний ВВП у доларовому еквіваленті, для підтримки економіки України та протидії нестабільності необхідно вжити низку невідкладних заходів. Серед них – завершення розпочатих реформ, зокрема посилення захисту приватної власності, подолання компромісів у земельній реформі та зміна правоохоронної системи. До необхідних і першочергових реформ та заходів належать масштабна приватизація, реформа корпоративного управління державними підприємствами, подолання низької економічної грамотності населення,

дерегуляція економіки, інноваційна модернізація промисловості, вдосконалення регіональних інституцій, подальша економізація зовнішньої політики з метою розширення експортних напрямків України та підвищення її спроможності й ефективності економічної дипломатії, а також це включає підвищення ефективності економічної дипломатії. Однак, на думку послів G7, яку ми повністю поділяємо, головним питанням є не ухвалення важливих законодавчих актів, а їх імплементація для досягнення конкретних результатів для всіх українців завдяки патріотичним професійним зусиллям та безкомпромісній позиції [30]».

3.3. Роль уряду в модернізації системи економічної безпеки України в умовах воєнного стану

За два тижні, що минули з початку повномасштабного вторгнення, економіка України не тільки втратила велику частку свого потенціалу доданої вартості, але й зазнала значних структурних змін. По-перше, з точки зору «робочої сили», близько 2,5 мільйонів українців вже залишили країну. Кількість громадян, які мігрували до Західної України, також обчислюється мільйонами і продовжує зростати. Водночас у містах, де ведуться бойові дії (Маріуполь, Херсон, Миколаїв, Сєвєродонецьк, Лисичанськ, Харків, Суми), проживають мільйони людей [31].

Іншими словами, кількість економічно активного населення, задіяного у створенні доданої вартості, різко зменшується.

По-друге, з точки зору логістики:

- a) існує морська блокада;
- b) залізничне сполучення у ворожих районах зупинилося;
- c) зупинено повітряне сполучення;
- d) залишається проблема «збоїв» на контрольно-пропускних пунктах.

По-третє, з точки зору бізнесу:

- a) брак людських і матеріальних (фізичних) ресурсів знизив потенціал для створення продуктів і послуг;
- b) зниження попиту на ворожих та прилеглих територіях через відтік населення;
- c) фізична неможливість ведення бізнесу через бойові дії. Наприклад, щодо металургійних комплексів (Маріуполь), посівних організацій у деяких районах тощо.
- d) відсутність можливості продажу продукції на експорт через проблеми з логістикою. Наприклад, у Києві вже спостерігалось скорочення асортименту продукції в основних торговельних мережах.

Нормативні акти економічного блоку, прийняті за перші два тижні, стосуються переважно митної політики, оподаткування, державних закупівель та відкладеної звітності. Хоча всі ці регуляторні зміни, безумовно, є корисними, деякі з них, навпаки, перешкоджають веденню бізнесу. Основні з них – коли почали блокувати відшкодування ПДВ під час експорту, зупинка реєстрації електронних податкових накладних та переходження до формування податкового кредиту на основі паперових копій первинних документів. Як наслідок, компанії-експортери зазнали подальших збитків, багато компаній, зокрема торгові мережі, були змушені значно збільшити штат бухгалтерів, а багато працівників були змушені припинити роботу.

Висновок до розділу

Розділ «Напрями удосконалення механізмів управління економічною безпекою в умовах воєнного стану» розглянув основні виклики та напрями удосконалення механізмів управління економічною безпекою в умовах воєнного стану. Аналізуючи цей розділ, ми можемо зробити наступні висновки:

Воєнний стан створює надзвичайні умови, які серйозно впливають на економічну безпеку держави. Зовнішні агресії, військові конфлікти та

мобілізація ресурсів ставлять під загрозу стабільність економічного розвитку та функціонування країни.

Управління економічною безпекою в умовах воєнного стану вимагає відповідних заходів та стратегій. Необхідно розробляти ефективні механізми, спрямовані на забезпечення стійкості економіки, забезпечення достатнього рівня життя населення та збереження важливих виробничих потужностей.

Розробка та впровадження економічних заходів під час воєнного стану повинні бути здійснені в рамках стратегії та планування. Державні органи повинні бути готові до швидкого реагування та прийняття рішень, щоб мінімізувати вплив воєнних дій на економіку та забезпечити максимальний захист інтересів держави.

Важливим напрямом удосконалення механізмів управління економічною безпекою в умовах воєнного стану є забезпечення взаємодії та координації між різними галузями управління та військовими структурами. Спільна робота, обмін інформацією та ресурсами допоможуть забезпечити ефективне функціонування економіки та захистити інтереси держави під час воєнних дій.

В умовах воєнного стану управління економічною безпекою стає вирішальною складовою для виживання та успішного функціонування держави. Інтегровані стратегії, гнучкість, швидкість реагування та спільна робота є ключовими принципами управління, які допоможуть забезпечити економічну стійкість та відновлення після воєнного конфлікту.

ВИСНОВКИ

Вищим політичним і економічним інтересом будь-якої держави є повне забезпечення її політичного суверенітету та економічної незалежності. Економічна незалежність держави, а отже, і її економічна безпека, визначається у найбільш узагальненому вираженні спроможністю чи неспроможністю країни самостійно, у так би мовити автономному режимі здійснювати розширене відтворення внутрішнього валового продукту.

Безпосереднім пріоритетом держави є створення умов для формування структурних пріоритетів на ринку, що в кінцевому підсумку сприятиме успішній конкуренції України на світових ринках, забезпеченню науково-технічної спрямованості економічного розвитку. Необхідно змістити фокус стабілізації на відкриття «інноваційних ніш», активізацію точок економічного зростання, розвиток яких матиме математично прогресивні наслідки для інших підприємств і секторів національної економіки.

Інституційна стратегія країни також має передбачати активне формування ринкової інституційної інфраструктури, розвиток інститутів державної економічної влади, сприяння становленню та вдосконаленню господарських організацій недержавної форми власності – бізнес-альянсів, професійних асоціацій, недержавних фондів тощо.

Більше того, ці позитивні зміни спрямовані насамперед на полегшення умов ведення бізнесу та зменшення операційних витрат і не вирішують основної проблеми втрати ринків або можливості продовження економічної діяльності. Тому ми пропонуємо наступні заходи.

Заходи загального характеру.

Поділ економіки у воєнний час має гібридний характер, тобто з одного боку, існує планова економіка з точки зору військових потреб і військових поставок, а також, за необхідності, життєво важливих товарів і послуг, поставки яких обмежені. З іншого боку, акцент робиться на лібералізації бізнесу та очікуванні задоволення потреб населення. Задоволення потреб населення є

важливим елементом соціальної стійкості і має вирішальне значення у воєнний час.

Спрощення всіх нормативних актів, включаючи: а) значне спрощення трудового законодавства (Закон № 5371 - має бути прийнятий в цілому) Додаткові тимчасові положення щодо дистанційного звільнення та працевлаштування (як варіант, призупинення дії більшості статей Кодексу законів про працю) та скасування мінімальної заробітної плати; б) заміна фіскалізації всієї другої та третьої групи єдиного податку на фіскалізацію лише ризикових платників податків (законопроект Адміністрації Президента) (як варіант - на період війни, індивідуальний підхід); в) запровадження єдиного податку для фізичних осіб - підприємців (як варіант, призупинення дії більшості статей Кодексу законів про працю) (призупинення фіскалізації роботодавців та товарного обліку фізичних осіб-підприємців) в) суттєве спрощення ринкового нагляду (Закон № 5473) (опція - призупинення ринкового нагляду на період війни) г) скасування державного регулювання цін, за винятком товарів спеціального призначення згідно з таблицею, що додається.

Відновити роботу системи електронного адміністрування ПДВ для автоматичного відшкодування без блокування податкових накладних.

Скасувати ввізні мита на сировину, необхідну для виробництва української продукції, та спростити митне оформлення такої продукції.

Посилення відповідальності за зловживання монопольними становищами, особливо якщо це стосується товарів та послуг першої необхідності

Лібералізувати податкову систему – замінити податок на прибуток податком на виведений капітал (компанії все одно не заробляють, а бюджет наповнюється за рахунок зовнішніх запозичень) (як варіант, тимчасово подвоїти ставку податку у воєнний час, щоб дати компаніям більше грошей) та зменшити навантаження на заробітну плату (як варіант, скасувати єдиний соціальний внесок).

Обмежити можливість відтермінування оплати продуктів харчування, що продаються в українських торговельних мережах, згідно з європейським

законодавством (не більше 30 днів відтермінування)

Поступово розширювати перелік важливих імпортованих товарів, спочатку додавши до нього сировину, яка використовується у виробництві української продукції.

Скоротити загальні державні видатки, переважно за рахунок галузевих пільг та субсидій

Переглянути державний бюджет, збільшити дефіцит і знайти джерела фінансування для його покриття.

Створити двоконтурну грошово-кредитну систему, за якої «гроші», що надходять до військово-промислового комплексу, не потрапляють на споживчий ринок. Це обмежить поширення споживчої інфляції, спричиненої збільшенням витрат на оборону. Логіка розробки такого монетарного механізму полягає у запровадженні «цифрової оборонної» гривні. Така гривня залишала б «цифровий» слід, принаймні, накопичуючись на спеціальному рахунку і використовуючись лише в процесі виробництва продукції військово-промислового призначення. У певному сенсі Україна вже має досвід роботи з такими механізмами. Так, «ковідні 1000» створювався у «віртуальному» просторі і призначався для споживання (використання) у конкретних секторах (наприклад, він спричинив бум замовлення книг на спеціалізованих онлайн-платформах).

Заходи за секторами.

Аграрний сектор та металургія – екстрені плани щодо надання ЄС вагонів та коридорів для термінового забезпечення можливості експорту надлишків продукції залізницею

Експортна галузь – питання залучення до збройних сил фахівців експортної галузі (переважно ІТ) з мобілізованих та цивільних резервів має вирішуватися лише після того, як будуть повністю задоволені потреби військових перших та других черг оперативного резерву. Як показує практика масового призову, цивільних осіб з числа мобілізованих та цивільних резервістів широко застосовується, переважно на заході України, по

відношенню до ІТ-спеціалістів, які переїхали з інших регіонів. Така ситуація загрожує виживанню експортної ІТ-індустрії України, що, в свою чергу, призводить до зменшення кількості валюти, яка продовжує надходити до бюджету країни зараз, коли військові дії вийшли з-під контролю: у 2021 році ІТ-індустрія принесла в економіку приблизно 7 мільярдів доларів США, а прямі податки, сплачені до державного бюджету України, склали 23,5 мільярда гривень.

Мікробізнес, роздрібна торгівля - певна сума (субсидія) надається підприємцям, які втратили активи та товари в містах на окупованих та напівокупованих територіях, для того, щоб вони могли розпочати бізнес на Західній Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Жаліло Я. Інституційні основи економічної стратегії [Електронний ресурс] / Я. Жаліло. - Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Zhalilo_Yaroslav/Teoriia_ta_praktyka_formuvannia_efektivnoi_ekonomichnoi_stratehii_derzhavy.pdf?PHPSESSID=bmnerp6mj07o6q61307hh1lg80
2. Мокій А. І. Теоретичні підстави інституціональної трансформації соціально- економічної системи /А. І. Мокій, А. М. Гуменюк//Економічні науки. - 2010. - Вип.7(26), ч. 2.
3. Білик Р. Завдання удосконалення інституційно-правового забезпечення регіональної політики в Україні / Білик Р. // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2014. – № 4. – С. 40–45.
4. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. - К., 2008. - 48 с.
5. The Institute for Economics and Peace [Електронний ресурс] / - // The Institute for Economics and Peace. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.economicsandpeace.org>
6. Дзюбик С. Д. Теоретичні основи економічної безпеки держави [Електронний ресурс] / С. Д. Дзюбик, О. С. Ривак // Основи економічної теорії – Режим доступу до ресурсу: https://pidru4niki.com/14210923/politekonomiya/ekonomichna_bezpeka_derzhavi .
7. Дзюбик С. Д. Економічна безпека держави: зміст, структура та класифікація [Електронний ресурс] / С. Д. Дзюбик, О. С. Ривак // Основи економічної теорії – Режим доступу до ресурсу: https://pidru4niki.com/14210923/politekonomiya/ekonomichna_bezpeka_derzhavi .
8. Адміністративно-правові засади діяльності державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mydisser.com/ru/avtooref/view/7226.html>

9. Закон України Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> .

10. Баженова О. В. Аналіз стану економіки України в контексті її економічної безпеки / Олена Володимирівна Баженова // Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та приваблювання іноземних інвестицій: регіональний аспект : сб. науч. тр. ДонНУ. – Донецьк : Изд-во ДонНУ, 2004. – С. 839-845.

11. Косевцов В.О. Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів: монографія / В.О. Косевцов, І.Ф. Бінько. – К: НІСД, 1996. – 54 с.

12. Назаров М.І. Конкурентоспроможність регіону: суть та властивості / М.І. Назаров: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2438> .

13. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова КМУ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text>

14. Конституція України //Відомості Верховної Ради України. – 2020. – № 30. – ст. 141.

15. Про Державний бюджет України на 2019 рік: закон України від 28 грудня 2018 року № 80-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2019.- № № 3. – ст.55.

16. Богдан Н.М. Формування економічної безпеки регіону через реалізацію його економічних інтересів як умова забезпечення регіонального розвитку / Н.М. Богдан, А.П. Косяк // Економіка і регіон.– 2013. – № 1. – С. 26–31.

17. Концепція державної регіональної політики // Київський регіональний портал «Ділова ініціатива і воля громади» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: . <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/2001#Text>

18. Економіка України під час війни: оперативна оцінка (квітень 2022

р.). Центр економічної стратегії. Аналітична записка. 2022. С. 1-23.

19. Гбур З. В. Методи та принципи державного управління економічною безпекою. «Молодий вчений». 2017. № 10. С. 760-764.

20. Кравець К. П. Економічна безпека України в умовах воєнного стану. Аналіз наявних загроз та шляхи їх вирішення. The 1st International scientific and practical conference «Science and technology: problems, prospects and innovations» (October 19-21, 2022). Osaka: CPN Publishing Group, 2022. Pp. 428-433.

21. Гарічева К.А. «Методи управління ризиками та загрозами в системі економічної безпеки України» Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації : Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 23 червня 2020 року. Житомир : ЖНАЕУ, 2020. – С. 279–282.;

22. Гарічева К.А. «Оцінка діяльності бюро економічної безпеки України» Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації : Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 23 червня 2021 року. Житомир, 2021. – С. 26–30.;

23. Гарічева К.А. «Напрями вдосконалення управління економічною безпекою держави в умовах сучасних глобальних викликів» Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з дистанційною участю, 24 березня 2021 року. Херсон, С. 15–18.

24. Економіка України під час війни: оперативна оцінка (квітень 2022 р.). Центр економічної стратегії. Аналітична записка. 2022. С. 1-23.

25. Гбур З. В. Методи та принципи державного управління економічною безпекою. «Молодий вчений». 2017. № 10. С. 760-764.

26. Кравець К. П. Економічна безпека України в умовах воєнного стану. Аналіз наявних загроз та шляхи їх вирішення. The 1st International scientific and practical conference «Science and technology: problems, prospects and innovations» (October 19-21, 2022). Osaka: CPN Publishing Group, 2022. Pp. 428-433.

27. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки

про економіку / О. С. Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. - К., 2008. - 48 с.

28. Про основи національної безпеки [текст]: Закон України № 964-IV від 19 черв. 2003 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>

29. Семенченко А. І. Механізм стратегічного управління забезпеченням національної безпеки у кризових та надзвичайних ситуаціях / А. І. Семенченко // Стратегічні пріоритети. - 2007. - №1(2). - С. 200-207.

30. Варналій З. Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки України [Електронний ресурс] /З. Варналій. http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/1429/1/Sbornik_bezpeka_16-17_For%20E-mailing.pdf

31. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. - Режим доступу : <https://www.ukrstat.gov.ua>